

ישראל ותרבות ההתחמקות מעונש

האלה ח'ורי-בשארית¹

החודש מלאו 40 שנה לכיבוש הישראלי הבלתי מעורער בשטחים הפלסטיניים. לאורך כל התקופה הכיבוש מאופיין בהפרות בוטות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי ומשפט זכויות האדם. בין הפגיעות האלה ניתן למנות את הבנייה וההרחבה הבלתי פוסקת של ההתנחלויות הישראליות בשטחים הפלסטיניים הכבושים ואת הקמת גדר ההפרדה בתוך שטח הגדה המערבית, תוך הפקעה של אדמות פלסטיניות. אמצעים אלה מכוונים לסיפוח של שטח פלסטיני, על ידי גרימת שינויים דמוגרפיים לטווח ארוך וביצור של הנוכחות הישראלית בגדה המערבית ובמזרח ירושלים.

בנוסף לפלישות הצבאיות התכופות לערים וכפרים פלסטיניים ולהקמה של למעלה מ-500 נקודות ביקורת ומחסומים, ישראל נקטה מדיניות בלתי חוקית של הריסת בתים שלא נבעה מכורח צבאי והשתמשה בלא הבחנה בכוח צבאי נגד אזרחים פלסטיניים ומטרות אזרחיות, ובכך ביצעה הפרות חמורות של אמנות ז'נבה שנחתמו ב-12 באוגוסט 1949, בנוסף לפשעי מלחמה חמורים אחרים.²

עשרות החלטות של האו"ם וקריאות של הקהילה הבינלאומית לסיים את הכיבוש הממושך ולאפשר לעם הפלסטיני לממש את זכותו להגדרה עצמית, נפלו על אוזניים ערלות בישראל.

ב-40 שנות הכיבוש ממשלת ישראל כשלה באופן שיטתי בעמידה במחויבויותיה הבסיסיות ביותר ככוח כובש על פי המשפט הבינלאומי ההומניטרי ולא פעלה להבטחת רווחתה וביטחונה של האוכלוסייה האזרחית בשטחים הכבושים. זאת ועוד, היא גם טיפחה תרבות של התחמקות מעונש בקרב כוחות הביטחון שלה. כפי שהצהיר בצדק ארגון Human Rights Watch, בדו"ח שפירסם ביוני 2005, ישראל לא מילאה את מחויבויותיה החוקיות על פי המשפט הבינלאומי ההומניטרי ואמנות זכויות אדם בינלאומיות שממשלתה אישרה.³ מחויבויות אלה כוללות את החובה לחקור אירועים שבהם נהרגו ונפצעו מאות אזרחים שלא היו מעורבים בפעולות איבה, כתוצאה מן השימוש הישראלי בכוח קטלני במסגרת שיטור ואכיפת החוק בשטחים הכבושים. חקירות אלה נדרשות כדי לגלות את האמת על אותם אירועים, להעמיד לדין את האחראים לפגיעה באזרחים ולהטיל עליהם עונשים הולמים. הדברים נכונים במיוחד במקרה שבו יש ראיות לכאורה או האשמות סבירות המצביעות על כך שחיילים פצעו בכוונה תחילה אזרחים פלסטיניים או שלא נקטו את כל אמצעי הזהירות הסבירים כדי להגן עליהם. ישראל גם מחויבת לספק לקורבנות ולקרובי משפחתם סעדים אפקטיביים, כגון פיצוי הוגן והולם.

לב הבעיה הוא בדיוק, כפי שהצהיר Human Rights Watch, הימנעותה של מערכת המשפט הצבאית מביצוע חקירות רציניות ונטולות פניות. מערכת המשפט הצבאית הישראלית מעדיפה להסתמך על תחקור של חיילים, הזוכה פעמים רבות לכינוי המטעה "תחקירים מבצעים", כדי לקבוע אם נדרשת חקירה של

¹ ד"ר האלה ח'ורי-בשארית היא עורכת דין ומורה מן החוף למשפט בינלאומי פלילי בפקולטות למשפטים באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטת חיפה ובבית הספר למשפטים של המכללה למינהל.

² ראו הדו"ח שחיבר ג'ון דוגרד, הדווח המיוחד למצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים הכבושים מאז 1967, מסמך או"ם A/HRC/4/17 (29 בינואר 2007).

³ לדוגמה, סעיף 2 (3) של האמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות (1966), שישראל אישרה ב-3 באוקטובר 1991. ראו:

המשטרה הצבאית אם לאו.⁴ ה"תחקירים" האלה יכולים לשרת תכליות צבאיות, אבל הם לא נועדו לקבוע את האמת, מאחר שהם מתעלמים מעדויות שמוסרים הקורבנות או עדי ראיה מחוץ לצבא. הם גם אינם מנסים ליישב סתירות בין עדויות החיילים לבין ראיות שמקורן בצילומי וידיאו, עדויות רפואיות או דיווחים של עדי ראיה. בפעמים המעטות שבהן בוצעו חקירות צבאיות בעקבות פגיעה באזרחים, הן נפתחו זמן רב לאחר התרחשות התקרית ולאחר שהראיות בשטח כבר נעלמו. ברור מאליו שחקירות כגון אלה הן חקירות דמה, שנפתחות ללא כוונה כנה להעמיד את האחראים לדין.⁵

תקרית הממחישה את הבעיה, שאירעה לאחרונה, העבירה מסר של התחמקות מהטלת עונש על חיילים שפעלו בשטח. הכוונה היא למקרה הטרגי שאירע בבית חאנון ב-8 בנובמבר 2006. בשעות הבוקר המוקדמות של אותו יום הפציצו טנקים ישראלים את העיירה, הממוקמת ברצועת עזה, והרגו תשעה עשר אזרחים פלסטינים בשנתם. רוב הקורבנות היו נשים וילדים, בני משפחה אחת מורחבת. למעלה מ-40 איש נפצעו באותה מתקפה.⁶ זה היה מחיר הדמים הכבד ביותר ששילמו פלסטינים בתקרית יחידה מאז פרוץ האינתיפאדה הנוכחית, בספטמבר 2000. מקרי המוות נגרמו על ידי מה שעדים תיארו כמטר של פגזי טנקים שפגעו באזור אזרחי בנוי. ישראל הודתה כי הפגזים שהרגו את המשפחה נורו בתגובה להתקפה של רקטות קסאם, ששוגרו יום קודם לכן מאתר סמוך לאזור שאליו נורו הפגזים. הצבא טען כי הפגזים כונו בשגגה, כתוצאה מתקלה בנקודות הציון במערכת המכ"ם של הסוללה. מסיבה זו השתנה מרווח הטעות בירי מ-25 מטר ל-200 מטר.⁷ אבל הטיעון הזה אינו מסביר מדוע החליטה ישראל לחכות עד יום המחרת כדי להגיב על ירי הקסאם בירי לעבר אזור כללי. העובדה שההפגזה הצבאית לא היתה פעולה הגנתית, כלומר שלא נעשתה תוך כדי התקפת טילים פלסטינית, ולא נבעה ממנה כל תועלת צבאית ניכרת לעין, מספקת ראיות לכך שהפעולה מהווה פשע מלחמה. יתרה מזאת, כאשר מביאים בחשבון שנעשה שימוש באש ארטילריה, שהיא בלתי מדויקת מעצם טבעה, בסמוך לאזור מגורים צפוף של אוכלוסייה אזרחית, בהתאם למדיניות ההפצצה החדשה שהצבא יישם בתקופת התקרית (אשר הפחיתה את "טווח הביטחון" המפריד לכאורה בין מטרות לירי ארטילרי לבין האזרחים האזרחיים הבנויים של עזה מ-300 מטר ל-100 מטר בלבד. כך נכנסו האזרחים האזרחיים לתוך טווח ההרג של פגזי 155 מ"מ הנפיצים מאוד, שהוא בין 50 ל-150 מטר בדרך כלל. טענת הצבא כי לא היה בכוונתו להרוג אזרחים בבית חאנון נראית צבועה מאוד. מעבר לזאת, ארגוני זכויות אדם ישראלים הזהירו את הצבא כי המדיניות החדשה שנקט טומנת בחובה סכנה לעלייה במספר מקרי המוות והפגיעה של אזרחים פלסטינים. הארגונים עתרו לבג"ץ נגד הפחתת "טווח הביטחון" המוגדר להפגזות ברצועת עזה, אבל בית המשפט העליון נמנע מפסיקה בתיק.⁸ כל הנסיבות העובדתיות הנוגעות לתקרית בבית חאנון מובילות למסקנה כי צה"ל ביצע פשע מלחמה, מתוך הפרת עקרונות יסוד של המשפט הבינלאומי ההומניטרי: הבחנה (בין מטרות אזרחיות למטרות צבאיות) ומידתיות. למרות הקריאות לפתוח באופן מיידי בחקירה פלילית של התקרית ולהעמיד לדין את האחראים, שר הביטחון הישראלי, עמיר פרץ, הסתפק בהוראה על תחקיר מבצעי, שאותו ערך האלוף מאיר כליפי. ממצאי התחקיר כללו המלצה, שלפיה ירי ארטילרי עתידי ברצועת עזה יבוצע באישור של אלוף הפיקוד והדרגים שמעליו בלבד.⁹

⁴ בג"ץ 9594/03, בצלם ואח' נגד הפרקליט הצבאי הראשי ואח' (תיק תלוי ועומד). בעתירה זו תבעו בצלם והאגודה לזכויות האזרח בישראל פתיחה בחקירות פליליות בכל המקרים שבהם חיילים ישראלים הרגו אזרחים פלסטינים שלא היו מעורבים בפעולות איבה.

⁵ בקשתם של בצלם והאגודה לזכויות האזרח בבג"ץ 9594/03, כי המשטרה הצבאית תתעד מיידיית כל זירת תקרית שבה נהרג אזרח פלסטיני כדי שחקירה עתידית, אם תיעשה, תהיה יעילה, נדחתה על ידי פרקליטות המדינה.

⁶ ראו אתר הארץ באנגלית, 8 בנובמבר 2006.

⁷ ראו:

Peter Beaumont, "How Israel put Gaza civilians in firing line," *The Observer*, 12 November 2006).

⁸ בג"ץ 3261/06, רופאים לזכויות אדם ואחרים נגד שר הביטחון.

⁹ ראו אתר חדשות msn, 11 בנובמבר 2006.

במקרה זה הצדק לא נעשה ולא נראה. החקירה היתה בלתי הולמת ומוטה במידה חמורה. יתרה מזאת, איש מן המפקדים הישראליים האחראים למדיניות ההפגזה המסוכנת שחלה ברצועת עזה בזמן התקרית לא אולץ להתפטר. בנוסף, איש לא חויב לתת דין וחשבון על הרג תשעה עשר אזרחים חפים מפשע. בכל אלה טמון מסר חמור לחיילים ישראלים – זלזול בזכות האדם הבסיסית ביותר, הזכות לחיים.

באיזה אופן, אם בכלל, תרם בית המשפט העליון של ישראל לתרבות ההתחמקות מעונש?

זמן קצר אחרי הכיבוש של 1967, קבע בית המשפט העליון של ישראל כי יש לו סמכות שיפוט לדון בעתירות שמגישים פלסטינים מן השטחים, אף על פי שהחוק הישראלי לא הוחל על השטחים האלה. בית המשפט העליון פסק כי המעמד המשפטי של הגדה המערבית ועזה (לא כולל מזרח ירושלים) הוא של שטח כבוש, שעליו חלים דיני התפיסה הלוחמתית על פי המשפט הבינלאומי. אף על פי כן, בית המשפט סירב להחיל את כלל דיני המשפט הבינלאומי הנוגעים לכיבוש, דהיינו המשפט הבינלאומי ההומניטרי והמשפט הבינלאומי של זכויות האדם. באופן מיוחד הוא סירב לאכוף את כללי אמנת ז'נבה הרביעית בכל הנוגע להגנה על אזרחים, אמנה שישראל אישרה. בית המשפט העליון אימץ את עמדת המדינה, שלפיה האמנה איננה ניתנת להחלה דה יורה בתוך השטחים הפלסטיניים הכבושים. עמדה זו מנוגדת להשקפה הרווחת במשפט הבינלאומי ובקהילה הבינלאומית.¹⁰ אולם, היא איפשרה לבית המשפט להימנע מבחינה של חוקיות ההתנחלויות הישראליות בשטחים הפלסטיניים הכבושים על פי סעיף 49, פסקה 6, של אמנת ז'נבה הרביעית. בפסקה נאמר: "המעצמה הכובשת לא תגרש ולא תעביר חלקים מאוכלוסייתה האזרחית לשטח שכבוש על ידה". יתרה מזאת, העמדה שנקט בית המשפט איפשרה לו לאשר ב-1992 את גירושם ללבנון של 415 פלסטינים, תוך הפרה של סעיף 49, פסקה 1, של אמנת ז'נבה הרביעית. סעיף זה אוסר על גירושם של מוגנים מתוך שטח כבוש אל שטחה של כל מדינה אחרת, יהיה המניע אשר יהיה.

בנוסף, אכיפת הנורמות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטחים הכבושים היתה היוצא מן הכלל ולא הכלל. הכלל היה דחייתן של עתירות שיצאו נגד חוקיות פעולותיו של הצבא בשטחים הפלסטיניים הכבושים, מתוך הפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי, ואישור מדיניות הצבא. דוגמה מצוינת היא דחייתה של עתירה שהוגשה לבית המשפט נגד מדיניות הריסת הבתים שנקט הצבא בשטחים הפלסטיניים הכבושים. בעתירה התבקש בית המשפט ליצוק תוכן ומשמעות למושג המשפטי "צורך צבאי מיידי ומוחלט", שהצבא משתמש בו כתירוץ לפעולות נרחבות של הריסת בתים. עוד התבקש בית המשפט להחיל על מושג זה את ההגבלות הרבות שהטיל המשפט הבינלאומי על הריסת בתים.¹¹ במקרה זה בית המשפט נמנע במפורש מהתמודדות עם השאלות הקשות והתקפות שהעלו העותרים. למעשה, מתוך מאות העתירות שהוגשו לבית המשפט בנוגע להפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בידי כוחות הצבא הישראלי בשטחים הכבושים, מעטים מאוד התיקם המשמעותיים שהתקבלו. תיקים אלה כוללים את בג"ץ העינויים מ-1999, שבו בית המשפט, אחרי שנים של מתן לגיטימציה לעינוי של עצורים ואסירים פלסטינים על ידי כוחות הביטחון הישראליים, פסק כי העינויים אסורים כאמצעי חקירה¹²; בג"ץ בית סוריק מיוני 2004, שבו קבע בית המשפט כי תוואי גדר ההפרדה צריך להשתנות בסמוך לבית סוריק, מכיוון שהוא פוגע באופן בלתי מידתי בחייהם של התושבים המקומיים. בכך הכיר בית המשפט בהשפעה ההומניטרית של הגדר על אוכלוסיית בית סוריק ושם דגש על הצורך באיזון בין שיקולי ביטחון לבין זכויותיהם של

¹⁰ ראו חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, במקרה הנוגע להשלכות המשפטיות של הקמת גדר ההפרדה בשטח פלסטיני כבוש (9 ביולי 2004).

¹¹ בג"ץ 4969/04, עדאלה ואחרים נגד אלוף פיקוד המרכז משה קפלינסקי ואח'.

¹² בג"ץ 5100/94, הוועד הציבורי נגד עינויים נגד מדינת ישראל.

התושבים המקומיים¹³; בג"ץ המגן האנושי מאוקטובר 2005, שבו אסר בית המשפט העליון על שימוש בפלסטינים כמגינים אנושיים על ידי הצבא הישראלי¹⁴; ואחרון, בג"ץ חוק הפיצויים מדצמבר 2006, שבו שלל בית המשפט את תוקפו של תיקון חדש וגזעני לחוק הניזקים האזרחיים (אחריות המדינה) 1952 (הידוע גם בשם "חוק האינתיפאדה"), שפטר את ישראל מתשלום פיצויים על נזקי רכוש ונזקי גוף שנגרמו לפלסטינים בשטחים הכבושים.¹⁵

הפסיקות יוצאות הדופן האלה התקבלו בתקופתו של נשיא בית המשפט העליון לשעבר, פרופ' אהרן ברק. ברק היה מודע היטב לשינויים הגלובליים שהתרחשו אחרי אימוץ אמנת רומא של בית-הדין הבינלאומי הפלילי (International Criminal Court, ICC) ביולי 1998. אמנה זו נוסחה כדי להיאבק בהתחמקות מעונש של מבצעי הפשעים החמורים ביותר הנוגעים לקהילה הבינלאומית ככלל, כמו רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. המבוא לאמנת בית-הדין הבינלאומי הפלילי מאשר כי מבצעי הפשעים חמורים אלה חייבים להיענש וכי יש להבטיח העמדה לדין אפקטיבית בבתי המשפט המדינתיים. אבל בית המשפט העליון בתקופת ברק גם השתמש ברטוריקה של זכויות אדם כדי לדחות עתירות הנוגעות להפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי על ידי הצבא בשטחים הפלסטיניים הכבושים. שימוש בכלי פרגמטי כגון עקרון המידתיות איפשר לבית המשפט להעדיף ברוב המקרים את האינטרסים של מערכת הביטחון על פני אלה של האוכלוסייה האזרחית, ובחלק מן העתירות בנוגע לגדר הוא אפילו העדיף את האינטרסים של המתנחלים על פני אלה של האוכלוסייה הפלסטינית, אף שהוא מודע היטב לאי חוקיות של ההתנחלויות על פי המשפט הבינלאומי. הדוגמה העדכנית ביותר לשיח של בית המשפט היא בג"ץ החיסולים הממוקדים, שבו בית המשפט לא פסק כי התנקשויות אלה נוגדות את החוק, אלא קבע שאפשר לבצען רק כמוצא אחרון ובתוך מגבלות המידתיות.¹⁶

למרות כל האמור לעיל, ראוי לשאול מהן הדרכים שבהן אפשר להילחם בתרבות של התחמקות מעונש, ולחייב את ישראל לתת דין וחשבון על פשעי מלחמה.

מכיוון שהמשפט הבינלאומי ההומניטרי חסר זה מכבר מנגנוני אכיפה יעילים, ובהתחשב בעובדה שהקמת בתי דין בינלאומיים פליליים כדי להעמיד לדין אד-הוק את האחראים להפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי היתה היוצא מן הכלל ולא הכלל, אימוץ אמנת רומא של בית-הדין הבינלאומי הפלילי ב-1998 העלה תקוות לכך שבסופו של דבר יוקם מנגנון יעיל לאכיפת נורמות ראשוניות של המשפט הבינלאומי, האוסרות ביצוע מעשי תוקפנות, רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. אבל ישראל לא אישרה את אמנת רומא ואפילו הסירה את חתימתה ממנה, ובכך שמה לאל את מחויבותה להימנע ממעשים שיסתרו את יעדה של האמנה – לשים קץ להתחמקות מעונש. בכך הפחיתה ישראל את האפשרות, שהיתה קלושה עוד קודם לכן, שלבית-הדין הבינלאומי הפלילי תהיה סמכות לשפוט הפרות ישראליות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטחים הפלסטיניים הכבושים. מועצת הביטחון של האו"ם, שהיא גוף בעל כוח אכיפה על פי פרק 7 של מגילת האו"ם, היתה יכולה באופן תיאורטי לעצור את ההפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטחים הפלסטיניים הכבושים. מועצת הביטחון יכלה למעשה להעניק לבית-הדין הבינלאומי הפלילי סמכות שיפוט על השטחים הפלסטיניים הכבושים, אבל עד כה היא נמנעה מצעדים אלה. לעשרות הגיוניים על הפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטחים הפלסטיניים הכבושים מטעם העצרת הכללית של האו"ם והגופים הנספחים לה, בנוסף לממצאי בית-הדין הבינלאומי לצדק

¹³ בג"ץ 2056/04, מועצת הכפר בית סוריק נגד ממשלת ישראל.

¹⁴ בג"ץ 3799/02, עדאלה ואחרים נגד יצחק איתן, מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ואח'.

¹⁵ בג"ץ 8276/05, עדאלה ואח' נגד שר הביטחון ואח'.

¹⁶ בג"ץ 769/02, הוועד הציבורי נגד עינייים בישראל ואחרים נגד ממשלת ישראל ואח'.

בחוות הדעת שלו על גדר ההפרדה, היתה השפעה אפסית כמעט על מעשיה של ישראל בשטחים הפלסטיניים הכבושים.

חוסר האכיפה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי מצד הקהילה הבינלאומית אילץ פלסטינים יחידים וארגוני זכויות אדם בינלאומיים לבחון שיטות חלופיות לאכיפה פרטית של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטחים הכבושים בבתי משפט של מדינות זרות. חקירות פליליות של בעלי תפקידים ישראלים נפתחו על פי חוקים פליליים מקומיים, על סמך דוקטרינת סמכות השיפוט האוניברסלית, המאפשרת לבתי משפט של מדינות לשפוט הפרות חמורות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי אשר בוצעו מחוץ לשטחן, על ידי זה, נגד זה, וכאשר האינטרסים של המדינה שבה מדובר אינם מאוימים ישירות. התביעה שהוגשה בבלגיה נגד אריאל שרון ב-2001, על פי חוק בלגי בדבר ענישה של אחראים להפרות חמורות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי מ-1999; המקרה של האלוף דורון אלמוג, שנגדו הוצא צו מעצר בבריטניה בספטמבר 2005 על פי חוק אמנות ז'נבה מ-1957; והמקרה של רב אלוף משה יעלון, שנגדו הוצא צו מעצר בניו זילנד בנובמבר 2006 על פי חוק אמנות ז'נבה מ-1958 והחוק בדבר פשעים בינלאומיים ובית-הדין הבינלאומי הפלילי מ-2000, הם דוגמאות רלוונטיות. הליכים פליליים כגון אלה אפשר ליזום גם במדינות אחרות שישמו את המחויבות של החברות באמנת ז'נבה הרביעית "לחוקק כל חוק הנדרש על מנת לפסוק עונשים פליליים אפקטיביים" לכל המבצעים, או המורים על ביצוע, הפרות בוטות של האמנה.¹⁷

למרות מחאתה התקיפה של ישראל נגד סמכות השיפוט האוניברסלית והשימוש בדוקטרינה זו במאבק נגד התחמקות מעונש, ישראל היתה למעשה אחת המדינות הראשונות שיזמו חקיקה פנימית לאימוץ דוקטרינה זו בנוגע לפשע של רצח עם ופשעים נגד העם היהודי, הכוללים פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה.¹⁸ ישראל היתה גם אחת המדינות הראשונות שהפעילו את דוקטרינת סמכות השיפוט האוניברסלית, כאשר בשנת 1961 שפטה והוציאה להורג את אדולף אייכמן בעוון פשעים נגד האנושות שבוצעו בגרמניה במלחמת העולם השנייה. במקרה הזה פסק בית המשפט המחוזי בירושלים שזכאותה של מדינת ישראל להעניש את הנאשם נובעת משני מקורות מצטברים: המקור האוניברסלי (הנוגע לאנושות כולה), שלפיו כל מדינה השייכת למשפחת העמים זכאית להעמיד לדין ולהעניש בגין ביצוע פשעים מסוג זה; והמקור הלאומי המקומי שמעוגן בחוק עשיית דין בנאצים ועוזריהם תשי"ו-1950.¹⁹ בית המשפט העליון הישראלי, שדחה את ערעורו של אייכמן, הדגיש גם את ההיבט האוניברסלי: זכותה וחובתה של כל מדינה להעניש את מבצעיו של רצח עם, בין אם יש למדינה קשר ישיר לעניין ובין אם לאו.²⁰

התביעות נגד בעלי תפקידים ישראלים בבתי משפט של צד שלישי הוגשו כמוצא אחרון בקרב נגד ההתחמקות מעונש הפושה בישראל, ורק לאחר שפלסטינים יחידים וארגוני זכויות אדם מיצו עד תום את הסעדים המקומיים. מכאן שאין לישראל אלא להלין על עצמה. חוץ מזה, כל עוד הרשויות הישראליות נמנעות מלהורות על חקירה כנה של ההפרות הנטענות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי וממתן סעד אזרחי אפקטיבי, יש להשתמש בכל האמצעים האפשריים שמציע המשפט הבינלאומי למאבק בהתחמקות מעונש ולבקש צדק בינלאומי. אמצעים אלה כוללים גם הגשת תביעות נזיקין בגין הפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי נגד בעלי תפקידים רשמיים ישראלים בבתי משפט בארצות הברית, על פי Alien Tort Claims Act או Torture Victim Protection Act. אופציה להגשת תביעות מסוג זה ממשמשת

¹⁷ ראו לדוגמה את החוק הגרמני לפשעים נגד החוק הבינלאומי, 2002.

¹⁸ ראו את החוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם תשי"ו-1950 והחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם תשי"ו-1950.

¹⁹ בית המשפט המחוזי (ירושלים) 40/61, פרקליטות המדינה נגד אייכמן.

²⁰ בג"ץ 336/61, אייכמן נגד פרקליטות המדינה.

הירחון האלקטרוני של עדאלה, גיליון מס' 37, יוני 2007

ובאה ככל הנראה בשל יוזמתו של שר המשפטים, דניאל פרידמן, לחוקק מחדש את החוק המכונה "חוק האינתיפאדה", אשר נפסל בבית המשפט העליון לפני כחצי שנה.